

Předmluva

Do této chvíle už plameny požáru zuřícího v Tibetu strávily životy 107 Tibeťanů. Tuto prohlubující se krizi v Tibetu rozdmýchává naprosté ignorování náboženského přesvědčení, kulturních hodnot a oprávněných politických aspirací tibetského lidu ze strany Číny. Příčinou krize je čínská politická represe, kulturní asimilace, ekonomická marginalizace, sociální diskriminace a devastace životního prostředí v Tibetu.

Jménem Kašagu opakovaně apelujeme na Tibeťany, aby nepřistupovali k drastickým činům, včetně sebeupalování, protože lidský život je vzácný. Bohužel k sebeupalování v Tibetu nadále dochází. Je proto naší svatou povinností podporovat a posilovat aspirace tibetského lidu: návrat Jeho Svatosti dalajlamy zpět do vlasti a svobodu pro Tibet. Ústřední tibetská správa zastává názor, že kolektivní postup mezinárodního společenství může čínské vůdce přesvědčit, aby uplatňovali shovívavou politiku, která by respektovala aspirace tibetského lidu – a zároveň nenarušovala suverenitu a územní celistvost Čínské lidové republiky. S vědomím tohoto cíle předkládáme tuto zprávu občanům a vůdcům celého světa. Podáváme v ní důkladné prošetření a analýzu těch oblastí politiky, jež vytrvale připravují Tibeťany o jejich kulturu a jazyk a postupně likvidují způsob života, který si zvolili.

Mezi tyto čtyři rozhodující oblasti politiky patří zasahování do otázek náboženství a jazyka a jejich potlačování, nucené vystěhovávání tibetských kočovníků z pastvin a politika přesouvání obyvatelstva, v rámci níž se na Tibetskou náhorní plošinu stěhují Číňané, zatímco Tibeťané jsou ve své vlastní zemi odsuzováni do role stále více bezprávné a ustrkované menšiny.

Tuto zprávu zveřejňujeme, abychom osvětlili hlubší úroveň současné krize v Tibetu. Chováme naději, že inspiruje členy mezinárodního společenství a pomůže jim při přesvědčování nového čínského vedení v čele se Si Ťin-pchingem, aby vůči tibetskému lidu začalo uplatňovat novou uvážlivou politiku. Jak jsme se již opakovaně vyjádřili, vinu za krizi v Tibetu nese čínské vedení, které má však v rukou i její řešení.

Dr. Lozang Sengge

sikjong

16. ledna 2013

Úvod

Tato bílá listina se zabývá hlavními příčinami rostoucího počtu případů sebeupalování, které v současnosti zachvacují Tibet. Ústřední tibetská správa už Tibeťany v Tibetu mnohokrát vyzývala, aby se k takovým činům neuchylovali. Navzdory opakovaným výzvám Ústřední tibetské správy k zastavení sebeupalování počet Tibeťanů, kteří se k tomuto kroku rozhodnou, bohužel narůstá s alarmující rychlostí a četností. Všichni Tibeťané, kteří se upálili, volali po návratu Jeho Svatosti dalajlamy do vlasti a po svobodě pro Tibet. Jaké pohnutky Tibeťany k takovým aktům krajního zoufalství vlastně vedou?

Příčina spočívá v obrovském selhání čínské politiky v Tibetu během posledních více než 60 let čínské vlády v této zemi. Revoluce, ke které se v Tibetu schyluje, je vyvolávána politickou represí, kulturní asimilací, sociální diskriminací, ekonomickou marginalizací a devastací životního prostředí. Doposud se upálilo už 107 Tibeťanů, většina z nich mladší pětadvaceti let. Podle čínské komunistické propagandy měla právě tato generace nejvíce těžit z přínosů čínské vlády v Tibetu. Velkolepé selhání čínské politiky však evidentně vzbudilo antipatie nové generace Tibeťanů, kteří svůj postoj vyjadřují prohlášením loajality Jeho Svatosti dalajlamovi, jehož ve svém životě nikdy neviděli a který do Tibetu nevstročil více než 50 let.

Neschopnost Číny vyřešit zásadní problém svého vládnutí v Tibetu předpovídali v počátečních fázích čínské vlády v Tibetu i přední tibetští vůdcové působící v rámci čínského komunistického establishmentu. Tito tibetští představitelé ostře kritizovali čínskou vládu už počátkem 60. let. Zesnulý

10. pančhenlama prokázal bezprecedentní odvalu a statečnost, když vrcholným čínským představitelům předal svou petici o 70 000 znacích, která byla sice diplomaticky formulována, nicméně obvinila Čínu z páchání kulturní genocidy v Tibetu. Za tuto palčivou kritiku povahy čínské vlády v Tibetu musel pančhenlama draze zaplatit. Mao Ce-tung tibetského vůdce nazval „třídním nepřítelem“, petici o 70 000 znacích odsoudil a nazval ji „otráveným šípem“. Pančhenlama byl podroben tzv. thamdzingům, „bojovým shromážděním“, kde byl vystavován slovním a někdy i fyzickým útokům, a po mnoho let byl podrobován věznění, včetně samovazby. Když byl po smrti Mao Ce-tunga propuštěn z vězení a zotavil se, prohlásil v roce 1989, že Tibet pod čínskou komunistickou vládou více ztratil, než získal. Tento výrok pronesl jen několik dní před svou neobjasněnou a předčasnou smrtí.

Představený kláštera Kumbum v Tibetu Agjā Rinpoče zastával řadu významných funkcí v Čínském buddhistickém svazu. Když na něj byl vyvíjen čím dál větší tlak, aby uznal pančhenlamu dosazeného Čínou, uprchl v roce 1998 do USA. „Moderní čínské dějiny lze vystihnout ‚Příběhem o třech rybách‘,“ jak řekl. „Tchaj-wan stále pluje v oceánu. Tuhle rybu nikdo nechytí – alespoň prozatím. Hongkong je naživu, ale je vystavený v čínském akváriu. Třetí ryba, Tibet, už je upečená, leží na stole a je zpola snědená: jeho jazyk, jeho náboženství, jeho kultura i lid mizejí rychleji než tamní ledovce.“

Zesnulý Ngaphö Ngawang Džigme, jeden z nejvýše postavených Tibeťanů, jenž působil v rámci čínského komunistického establishmentu a byl považován za jednoho z národních vůdců Čínské lidové republiky, prohlásil před mnoha lety na stranickém sjezdu, že nejvroucnějším přáním všech původních Tibeťanů je ještě před svou smrtí spatřit na vlastní oči dalajlamu. Tím by se vyplnily jejich největší naděje.

Toto všeobecné přání tibetského lidu zopakoval i zakladatel Tibetské komunistické strany Bapa Phünchog Wanggjal v jednom z dopisů, které na téma Tibetu adresoval vrcholným čínským představitelům. „Většina lidí v Khamu, v (centrálním) Tibetu a v Amdu z celého srdce postrádá svého duchovního vůdce, dalajlamu. Důvěřují mu a spoléhají na něj a prosí ho o přízeň a o modlitby.“

Řada tibetských intelektuálů a kádrů, kteří pracují v komunistickém establishmentu v Tibetu, soudí o čínské komunistické vládě takto: „V prvních deseti letech (1950–60) jsme přišli o svou zem (tj. Tibet obsadila komunistická Čína). V druhém desetiletí (1960–70) jsme přišli o politickou moc (vláda starého Tibetu byla nahrazena komunistickými strukturami). Ve třetích deseti letech (1970–80) jsme ztratili svou kulturu (kulturní revoluce zničila tradiční tibetskou víru). A ve čtvrtém desetiletí (1980–90) jsme přišli o své hospodářství (číňští přistěhovalci zasytili trh práce v Tibetu).“

Tento přísný soud o čínské vládě v Tibetu vystihuje důvody, pro které tolik mladých lidí v Tibetu volí sebeupálení. Dennodenně mají na očích a zakoušejí neustálý útok Číny na tibetskou buddhistickou civilizaci, tibetský jazyk a samotnou vlastní identitu. Cítí silný odpor k aktivnímu vměšování se čínské komunistické strany do jejich duchovního života, včetně snahy dosazovat tibetské duchovní vůdce. Cítí niterný odpor k čínské demonizaci Jeho Svatosti dalajlamy a politice donucování mnichů, aby ho odsuzovali. Se znepokojením a strachem sledují, jak do Tibetu proudí čínští přistěhovalci, připravují Tibeťany o práci, půdu i samotnou jejich budoucnost – a při tom přeměňují tibetské obce a města v „čínské čtvrti“. Cítí odpor k nucenému vytlačování kočovníků z pastvin, daleko od jejich stád a zdroje obživy, a k jejich stěhování do permanentních sídlišť, kde nemají žádné zdroje příjmů a kde jsou dříve soběstačné rodiny odsouzeny k chudobě. Tibetský národ zároveň zaznamenává na své půdě horečnatou stavební činnost, která mu nepřináší téměř žádný nebo vůbec žádný užitek a naopak má za cíl odvádět tibetské přírodní zdroje do Číny, která trpí hladem po surovinách. Ve skutečnosti dává politika čínské komunistické strany tibetskému lidu jasně najevo, že Čína stojí o Tibet, ale nikoli o Tibeťany.

Pocit tibetského lidu, že je vystaven neustálému útoku ze strany Číny a opuštěný lhostejným světem, sdílejí i odborníci zabývající se Tibetem. David Snellgrove a Hugh Richardson vysvětlují, proč společně napsali knihu *A Cultural History of Tibet* (Kulturní dějiny Tibetu): „Rozhodli jsme se napsat tuto knihu právě v této době, protože civilizace tibetského lidu nám mizí přímo před očima a s výjimkou několika mírných protestů tu a tam to svět nechává dopustit bez komentáře a bez výčitek. V minulosti už došlo k úpadku a zániku mnoha civilizací, ale málokdy má člověk příležitost být svědkem takovýchto událostí a zároveň dobře vědět, k čemu dochází.“

Zásadní otázka zní, proč až ve 20. a 21. století dochází k destrukci tibetské buddhistické civilizace, kterou tibetský národ rozvíjel v průběhu 1300 let? Je tato schopnost a ochota ničit kulturu jiného národa cosi vrozeného povaze čínského národa?

Odpovědí na tyto otázky je samozřejmě rozhodné ne. V průběhu dějin čínský národ opakovaně prokázal, že on i jeho kultura jsou kosmopolitní, dokážou přijímat a vstřebávat nové vlivy. Povšimněte si, jakou toleranci během staletí projevoval buddhismu, křesťanství, islámu i dalším nečínským náboženstvím. Konfuciánská Čína sice možná dávala najevo jistou míru přezíravosti, ale nikoli nesnášenlivosti, vůči nečínskému světu, když mnohé národy na periférii císařství označovala za „barbary“, od nichž se Říše středu nemá co naučit, ale naopak je může hodně vzdělat o tom, jak rozvíjet a řídit civilizovanou společnost. Přestože Čína neuznávala kulturní vývoj národů mimo hranice císařství, existovala jedna jediná země, kam recipročně vysílala studenty na zkušenou a sama zvala tamní mistry, aby v Číně vyučovali. Touto zemí byla Indie. Proč Indie? Protože odtud vycházely duchovní tradice buddhismu, který se v Indii etabloval a odtud se rozšířil, aby se ukotvil jako ústřední systém hodnot a víry v mnoha kulturních a národních celcích v rozsáhlých oblastech Asie – včetně Číny.

Čínský obdiv k buddhismu nejlépe vyjádřil čínský cestovatel Süan-cang, který v 7. století putoval do Indie a řadu let strávil v Nálandě studiem buddhismu a souvisejících témat. Jeho cesta do Indie po Hedvábné stezce je zaznamenána v čínském eposu *Putování na západ*. Na prosby učitelů a učenících v Nálandě, aby se do Číny už nevracel, odpověděl Süan-cang, citovaný Amartyou Senem v jeho díle *The Argumentative Indian: Writings on Indian Culture, History and Identity* (Svárlivý Ind: Zápisky o indické kultuře, historii a identitě), těmito slovy: „Buddha ustavil svou doktrínu, aby se mohla šířit do všech zemí. Kdo by se z ní chtěl těšit sám a zapomínat na ty, kdo ještě nejsou osvíceni?“

Šíření buddhismu do Číny zásadně přispělo k otevření čínského myšlení, jež pak dokázalo lépe a šíře ocenit kultury a moudrost přicházející z říší mimo její vlastní. Tato historická skutečnost poukazuje na to, že destrukce buddhistického Tibetu páchaná komunistickou Čínou nevychází ani z čínského lidu, ani z jeho kultury. Vyplývá z netolerance Číny, kterou země importovala ve formě komunismu ze Západu. Konkrétně vychází z leninistické státní struktury v Číně, která tibetskou kulturu a identitu považuje za zásadní překážku vlády strany v Tibetu.

Tento postřeh potvrzují současná stanoviska odborníků na Čínu i aktivistů k případům sebeupalování v dnešním Tibetu. V rozhovoru uveřejněném v loňském zářijovém a říjnovém čísle časopisu *Foreign Policy* světově proslulý čínský umělec Aj Wej-wej na otázku, zda už byl někdy ve Lhase, odpověděl takto: „Ne, styděl bych se tam jet. Respektovat Tibeťany podle mě znamená nedotýkat se jich, nechat je být.“

Žan Jün-fej, jeden z nejvýraznějších veřejně činných intelektuálů v Číně, prohlásil v rozhovoru pro časopis *New York Review of Books*: „Komunisté skutečně zničili náboženství. Vůbec mu nerozumějí. Podívejte se na Tibet. Řekl jsem agentům státní bezpečnosti, že zašli příliš daleko. Nedovolují Tibeťanům vyvěšovat obrazy dalajlamy. Sami nemají víru, a proto to nechápou. Tibeťané jsou proto rozhořčení a deprimovaní. A Číňané pak chodí do chrámů a místo toho rozvěšují obrazy Mao Ce-tunga, Ťiang Ce-mina a Chu Ťin-tchaa. To už přehnal! To není správné. Měli by se nad sebou zamyslet. Pak není divu, že se lidé upalují.“

Pravda o čínské vládě v Tibetu je taková, že navzdory silnému nátlaku a ekonomickým a finančním stimulům zachovává tibetský národ neochvějnou loajalitu Jeho Svatosti dalajlamovi. Toto je skutečné čínské dilema v Tibetu. Čína sice Tibetu vládne fyzicky, ale nevládne srdcím tibetského národa. A dobytelská povaha čínské vlády v Tibetu nadále vzdaluje Tibeťany jejich pánům. Aby Čína odnaučila Tibeťany jejich oddanosti Jeho Svatosti dalajlamovi, pořádá kampaně, které tibetský lid nutí tibetského duchovního vůdce odsuzovat a demonizovat. Demonizování Jeho Svatosti dalajlamy zasahuje samotnou podstatu tibetských hodnot a je bezprostřední příčinou požáru, který stravuje životy tolika mladých Tibeťanů. Čínská politika a praktika ztotožňování tibetského duchovního vůdce s ďáblem proměnily celý Tibet v třídního nepřítele Komunistické strany Číny. Je to, jako kdyby Hitler nazval Ježíše Krista ďáblem a očekával, že celé křesťanstvo bude nacistického diktátora milovat. Ztotožňovat tibetského duchovního vůdce s ďáblem je nejhlubší urážka, jakou někdo může vyslovit tibetskému buddhismu. Takové zneuctění je vrcholem nesnášenlivosti vůči kulturním a duchovním hodnotám jiného národa. Toto ustavičné urážení tibetské kultury a buddhismu a

nehorázná démonizace Jeho Svatosti dalajlamy vedou mladé Tibeťany k sebeupalování na protest proti čínské vládě a ponižujícímu přístupu čínské komunistické strany k jejich nejposvátnějšímu přesvědčení.

Po dlouhou dobu učila čínská komunistická strana tibetský národ, že na jednom nebi nemohou existovat dvě slunce: čínská komunistická strana a tibetský buddhismus. Hruzná sebeupálení, ke kterým na náhorní plošině dochází, dokazují, že tibetský národ je s tímto názorem zajedno. Pro obyvatele náhorní plošiny září na tibetském nebi pouze jediné slunce a tím sluncem je Jeho Svatost dalajlama a hodnoty a kultura, které ztělesňuje. Ze 107 případů sebeupálení, ke kterým zatím v Tibetu došlo, 61 umírajících mezi svými posledními přáními zmínilo návrat Jeho Svatosti dalajlamy do vlasti. Pro 40 z nich byla nejdůležitějším přáním svoboda pro Tibet. Osm z těch, kdo se zapálili, volalo po nezávislosti Tibetu. Pět apelovalo na Tibeťany na náhorní plošině i mimo ni, aby zachovali jednotu.

Poslední slovo o povaze čínské komunistické vlády v Tibetu by měl patrně dostat Číňan. Ma Ťienova kniha *Stick Out Your Tongue* (Ukažte mi jazyk) poprvé vyšla v čínštině v roce 1987 v časopise *Lidová literatura*. Později, když autor pobýval v Hongkongu, bylo jeho dílo v Číně zakázáno. Důvodem k zákazu podle čínského oficiálního cenzora bylo to, že „kniha je vulgární a obscénní a hanobí obrázek našich tibetských krajanů“. Od té doby byla kniha přeložena do angličtiny a vydána na Západě. V doslovu k anglickému překladu napsaném v roce 2005, ještě před celotibetskými mírumilovnými protesty, které náhorní plošinu zachvátily v roce 2008, a před sebeupáleními, která se šíří Tibetem dnes, popsal Ma Ťien povahu čínské komunistické vlády v Tibetu těmito slovy:

„Navenek se Tibet velmi změnil, nebo alespoň tamní města. Z Lhasy se stalo špinavé, znečištěné velkoměsto, jaká můžete najít kdekoli v Číně, s bary s karaoke, masážními salony a křiklavými neonovými nápisy. Čínská vláda přišla na to, že hospodářská prosperita funguje spolehlivěji než kulometry a armádní tanky, pokud jde o to, umlčet volání po demokracii nebo regionální autonomii. S Tibeťany, kteří se odváží zpochybňovat čínskou vládu, se však pořád zachází se stále stejnou brutalitou. Dnes v čínských věznicích za své politické názory strádá více než stovka Tibeťanů.

Na Západě jsem se setkal s velkou řadou lidí, kteří chovají o Tibetu stejnou romantickou představu, jakou jsem měl i já, než jsem zemi navštívil. Potřeba věřit v ráj na zemi, ztracenou utopii, kde spolu lidé žijí v míru a harmonii, je zřejmě hluboko zakořeněná mezi lidmi, kteří jsou odtrženi od reality moderního světa. Západané si Tibeťany idealizují jako mírumilovné, zbožné lidi, neposkvřené nízkými tužbami a hamižností. Ale podle mé zkušenosti dokážou být Tibeťané stejně zkažení a krutí jako my ostatní. Idealizovat si je znamená upírat jim jejich lidství.

Čínský národ chová o Tibetu velmi odlišný názor. Pro ně to není mystická Šangri-La, ale odlehlá základna, odkud velká čínská strana šíří svou nacionalistickou propagandu o čínském „osvobození“ země, a rezolutně by protestovali proti jakýmkoli krokům vedoucím k narušení „celistvosti své vlasti“. Nevědí nic o devastaci, kterou Číňané Tibetu přivodili, ani o skutečnosti, že od roku 1949 zemřelo v důsledku politického pronásledování, mučení a hladomoru odhadem 1,2 milionu Tibeťanů.“